

O‘QUV JARAYONIDA “FLIPPED CLASSROOM” (TESKASI SINFI) TEXNOLOGIYASINING SAMARADORLIGI

Xamdamova Gulshan Xamrayevna, Buxoro davlat pedagogika instituti,
Ingliz tili va adabiyoti kafedrasida dotsenti, f.f.f.d (PhD)

Abdullayeva Nozima Tuymurodovna, Buxoro davlat pedagogika instituti magistranti

Annotatsiya: Ushbu maqolada flipped classroom (teskari sinf) texnologiyasining o‘quv jarayonida o‘rni va ahamiyati, ta’lim jarayonida ijodiy muhit yaratish, o‘quvchi faolligini oshirish orqali ta’lim samaradorligiga erishish haqida fikr yuritiladi.

Tayanch tushunchalar: Flipped classroom, individuallashtirilgan o‘qitish, kreativ fikrlash, texnologik resurslar, interaktiv platforma.

Hozirgi kunda O‘zbekiston Respublikasining Prezidenti SH.M.Mirziyoyevning 2019 yildagi 29 apreldagi PF-5712 sonli “O‘zbekiston respublikasi xalq ta’limi tizimini 2030-yilgacha rivojlantirish konsepsiyasini tasdiqlash to‘g‘risida” farmoniga binoan O‘zbekiston Respublikasida umumiy o‘rta va maktabdan tashqari ta’limni tizimli isloh qilishning ustuvor yo‘nalishlarini belgilash, o‘sib kelayotgan yosh avlodni ma’naviy-axloqiy va intellektual rivojlantirishni sifat jihatidan yangi darajaga ko‘tarish, o‘quv-tarbiya jarayoniga ta’limning innovatsion shakllari va usullarini joriy etish kabi chora-tadbirlar belgilangan.

Mazkur meyoriy hujjatlar doirasida Respublika umumta’lim muassasalarida raqamli texnologiyalarini ta’lim jarayonida qo‘llashni yangi usul va vositalar yordamida tashkil etish, masofadan turib o‘qitish va kompyuterlashtirilgan anjumanlar o‘tkazishga erishish, raqamli ta’lim platformalarini yaratish va ularni o‘quv-tarbiya jarayonida qo‘llashga qaratilgan tadbirlar, ta’limni isloh qilish bo‘yicha nufuzli loyihalar, ilmiy tadqiqotlar olib borilmoqda. Ta’lim berishning yangi modeli sifatida e’tirof etilayotgan “Flipped classroom” (Teskari sinf) modeli tadqiqotchi -ekspertlar tomonidan samarali deb ta’kidlanmoqda.

Flipped classroom (Teskari sinf) metodi – bu o‘qitishda sinfdagi odatiy tartib va jarayonlarni o‘zgartirgan holda darsni tashkil etish usulidir. Bu metod ta’lim jarayonida an’anaviy dars va uy vazifalarining o‘rinlarini almashtirish usuli bo‘lib, uning bir qancha

afzalliklari mavjud. Bu metodni ba'zan "flipped classroom" yoki "teskari o'qitish" deb ham atashadi. An'anaviy o'qitish usulida dars davomida yangi mavzular o'qituvchi tomonidan tushuntiriladi, uyga esa mashqlar va mustahkamlash uchun topshiriqlar beriladi. Ammo, flipped classroom (teskari sinf) metodida jarayon teskari amalga oshiriladi. O'quvchilar uyda yangi mavzuni mustaqil ravishda o'rganishadi. Bu jarayon uchun video darslar, o'qituvchi tayyorlagan materiallar yoki onlayn resurslardan samarali foydalanishadi. Sinfda o'quvchilar o'qituvchi bilan birga amaliy mashqlar bajarishadi, muammolarni hal qilish, muhokama va guruh ishlari amalga oshiriladi. Shu orqali o'qituvchi o'quvchilarning qiyinchiliklarini tezda aniqlab, ularga yordam bera oladi.

Mazkur metodning rivojlanishi yo'lida Avstriyaning Seyzburg universiteti professori Djozef Zambech, tadqiqotchilar Viola Geyzer, I Deybl, AQSHning Denver universiteti professori Liza Altemuller, tadqiqotchi S.Linkvist, Rossiyalik tadqiqotchi Darya Dobritsa, AKT larni Oliy ta'lim o'quv jarayonida ommalashtirish borasida Soliha Allayarova kabi olimlarimiz samarali ishlarni amalga oshirganlar.

Fan -texnika taraqqiyotidagi yutuqlar, kundalik turmush tarzimizga turli xil gadjetlarning kirib kelishi bugungi yoshlar uchun an'anaviy darslarni zerikarli bo'lib qolishiga sabab bo'lib qoldi desak xato bo'lmaydi. So'nggi 20 yilda ijtimoiy hayotning barcha sohalari kabi ta'lim tizimida ham innovatsiyalar keng joriy qilina boshladi. Flipped classroom g'oyasi ham o'qitishning ana shunday innovatsion metodi sifatida amaliyotga joriy qilindi, va unda bir qator afzalliklar aniqlandi.

Flipped Classroom (Teskari sinf) metodining afzalliklari qo'yidagilardan iborat:
O'quvchilar uyda yangi mavzuni o'zlariga qulay sur'atda o'rganishlari mumkin.

Har bir o'quvchi mavzuni o'z tushunganicha o'rganishi va o'ziga qulay bo'lgan vaqtda videolar yoki materiallarni qayta ko'rishi mumkin. Bu usul o'quvchilarga chuqur tushunish imkoniyatini beradi, chunki ular qiyinroq qismlarni qayta-qayta o'qib yoki tomosha qilishlari mumkin.

Bundan tashqari ushbu metod qiyinchiliklarni tez hal qilish imkonini beradi. Sinfda o'qituvchi bilan mashg'ulotlar davomida o'quvchilar tushunmagan mavzulari yoki

qiyinchiliklarini osonroq hal qilishi mumkin.

Darsda yangi mavzuni tushuntirishga ko'p vaqt sarflanmaganligi sababli, ko'proq amaliy mashqlar va muhokamalar o'tkazish imkoniyati tug'iladi. Buning o'rniga, o'quvchilar sinfda o'zaro hamkorlikda mashqlar bajarishadi, muammolarni hal qilishadi, loyiha va muhokamalarda qatnashishadi. Amaliy bilimlarni real muammolarga qo'llash imkoniyatiga ega bo'ladilar, mashg'ulotlar va muhokama orqali o'quvchilar mavzuni chuqurroq o'zlashtiradilar va olingan ma'lumotlar tahlil qilinadi.

Teskari sinf texnologiyasi orqali o'quvchilar darsga tayyorgarlik ko'rish uchun videodarslar, onlayn resurslar, interaktiv platformalar kabi turli texnologiyalardan foydalanishadi. Bu ularning texnologik savodxonligini oshiradi. Kreativ fikrlash va muammolarni hal qilish ko'nikmalarini rivojlantirish mumkin.

Teskari sinf metodida o'quvchilar mustaqil o'rganishga majbur bo'lishadi, bu esa ularning mas'uliyatini va faolligini oshiradi. O'quvchilar o'zlari uchun yangi bilimlarni mustaqil o'rganishga kirishadilar va keyin darsda o'zlarining bilimlarini amalda qo'llaydilar. Teskari sinf darsida o'quvchilar an'anaviy darsdan ko'ra ko'proq mustaqil fikrlash va muammolarni hal qilishga yo'naltiriladi. Ular sinfda o'zlarining g'oyalari bilan bo'lishishlari va masalalarni yechishda ijodkorlikni namoyon etishlari mumkin.

Guruhda ishlash va hamkorlik ko'nikmalarini rivojlantirishda ham bu metod orqali samarali natijaga erishish mumkin. Teskari sinf texnologiyasida dars vaqtining katta qismi guruh ishlari va muhokamalarga ajratiladi. Bu o'quvchilarning bir-birlari bilan hamkorlikda ishlash, muloqot qilish va jamoa bo'lib ishlash ko'nikmalarini rivojlantiradi.

Afzalliklari bilan bir qatorda teskari sinf metodining bir necha kamchiliklarini ham kuzatish mumkin. Bu metod muvaffaqiyatli bo'lishi uchun o'quvchilar uyda topshiriqlarni muntazam bajarishlari kerak.

Ko'pincha, yangi mavzularni o'rganish uchun internet va texnologik resurslar talab qilinadi, bu esa barcha o'quvchilar uchun imkoniyatlar teng bo'lmasligi mumkin.

Ta'lim tizimi yillar davomida rivojlanib bormoqda va u doimo o'zgarib turadi. Hozirgi kundagi ta'limning maqsadi talabalarni nazariyalar va mavzular bilan tanishtirish emas, balki ularning shaxsiy va kasbiy ko'nikmalarini ham rivojlantirishdan iboratdir. So'nggi paytlarda

bu tushuncha o'qituvchilar orasida katta qiziqish uyg'otmoqda. Flipped classroom metodining an'anaviy sinf usulidan farqi shundaki, bu usulda o'qituvchidan ko'ra o'quvchining ishtiroki ustun hisoblanadi. Mashg'ulot jarayonida o'qituvchidan talabalarni doimiy ravishda kuzatib borish va ularga real vaqt rejimida fikr-mulohazalarni taqdim etishni talab qiladi.

Flipped Classroom (teskari sinf) an'anaviy guruhli o'qitishdan ko'ra individual va faol o'rganishga yo'naltirilgan interaktiv va aralash ta'lim usulidir. Talabalar uyda yangi mazmun va tushunchalar bilan tanishadilar va maktabda bo'lganlarida ularni individual ravishda mashq qiladilar.

Odatda, bu tushunchalar o'quvchilar uyda tomosha qilishlari mumkin bo'lgan oldindan yozib olingan videolar bilan tanishtiriladi va ular maktabga mavzular ustida ishlash uchun bir oz boshlang'ich bilimga ega bo'lishadi.

Xulosa: Teskari sinf texnologiyasi an'anaviy dars jarayonini o'zgartirib, o'quvchilarning faolligi, mas'uliyati va mustaqilligini oshirishga yo'naltirilgan. Bu metod o'quvchilarni chuqurroq o'rganishga, amaliy mashg'ulotlarda faol qatnashishga va o'z ustida ishlashga rag'batlantiradi. Shu bilan birga, texnologiyalardan samarali foydalanish va o'qituvchining o'quvchilar ehtiyojlarini yaxshiroq tushunishiga imkon beradi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

1. Ўзбекистон Республикаси олий таълим тизимини 2030 йилгача ривожлантириш Концепциясини тасдиқлаш тўғрисида ПҚ-5847. 08.20.2019.
<https://lex.uz/docs/4545884>
2. Altemueller, L., & Lindquist, C. (2017). Flipped classroom instruction for inclusive learning. *British Journal of Special Education*, 44(3), 341-358. doi: 10.1111/1467-8578.12177
3. Allayarova Soliha Narzulloyevna. (2021). Talabalarning tadqiqot faoliyatiga yo'naltrishning dolzarb masalalari *Современное образование (Узбекистан)*, (5 (102)), 17-25.
4. Allayarova Soliha Narzulloyevna. (2020). Axborot-kommunikatsiya texnologiyalari oliy

ta'lim sifati va samaradorligini oshirish omili (Uzбекистан), (4 (89)), 10-19.

5. Berdiyeva Iroda Xudoysukurovna: O'qitishning Flipped classroom modeli, mazmuni va qollash tartibi va imkoniyatlari. 2021